קורס: זכויות אדם, מדיניות ובריאות

המרצה: ד"ר חדוה אייל

מס' קורס: 286.4580

יום חמישי 10:00-12:00

תיאור הקורס: במוקד הקורס בחינה ודיון על התשתית החברתית והמדינתית ביחס לבריאות וטכנולוגיות רפואיות בישראל. הקורס יהווה מרחב לחקר היחסים שבין זכויות אדם ורפואה ובין מדיניות. נבחן את הגורמים והתפיסות החברתיות, המדעיות והפוליטיות, תוך התייחסות לזירות חברתיות וזירות דיוני ועדות מומחים וועדות הכנסת, כזירות המעצבות את המדיניות בתחום. נדון בסוגיות אלו דרך מקרי בוחן, כדוגמת 'ניסויים רפואיים בבני אדם', 'מתן אמצעי מניעה דפו פרוורה לנשים בקהילה האתיופית בישראל, 'הפסקות הריון', 'סל התרופות ועוד. נניח את היסודות האנליטיים לקיום דיון בסוגיות זכויות ובריאות, תוך התייחסות לממדים חברתיים, מגדריים, רפואיים -מדעיים וכלכליים. נדגים את האופן שבו מקרים אלו מעוצבים ומעצבים את הציבוריות הישראלית.

הקורס ישלב הרצאות פרונטליות ודיונים קבוצתיים.

א. מטרות הקורס:

- להקנות לסטודנטיות ולסטודנטים כלים ומושגי יסוד הנדרשים בבחינה של ספרות מקצועית בתחום זכויות ומדיניות בריאות.
- פתח חשיבה ביקורתית ורכישת כלים לדיון בסוגיות מדיניות.

ב. הרכב הציון: 10% השתתפות פעילה בדיונים, 90% תרגיל בית מסכם.

ג. דרישות הקורס: נוכחות 80%, קריאת חומר כהכנה לשיעור, השתתפות, תרגיל מסכם.

סטודנט/ית יקר/ה,

• אם יש לך לקות למידה או מוגבלות/בעיה רפואית שעשויה להשפיע על לימודיך, ושבגינה את/ה זקוק/ה להתאמות אנא פנה/י לדיקנאט הסטודנטים למדור נגישות ולקויות למידה: דוא"ל- LDA@univ.haifa.ac.il, טל'- 04-8249265.

• לאבחון והתאמות בגין לקות למידה ו/או הפרעת קשב יש לפנות ליה"ל: דוא"ל- mhait@univ.haifa.ac.il, טל'- 04-8249022

• אם יש ברשותך מכתב התאמות מהאוניברסיטה ואת/ה זקוק/ה להנגשה בקורס אנא פנה/י אליי בשעות הקבלה או במייל בסמוך לתחילת הקורס.

פירוט השיעורים:

* יתכנו שינויים בסילבוס, בתכנים, בסדר הנושאים ובמקורות בהתאם לצרכי הקורס.

שיעור 1 - 2.3: פתיחה - זכויות אדם, בריאות וטכנולוגיה רפואית.

קריאת רשות:

גרוס, א. 2004. "בריאות בישראל" בין זכות למצרך". בתוך *זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל. עורכים יורם רבין ויובל שני. הוצאת רמות, אוניברסיטת תל אביב*437- 532.
https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=96262459#4.6628.8.fitwidth

שלו, כ. 2003. *בריאות, משפט וזכויות האדם*. הוצאת רמות אוניברסיטת תל אביב.

שיעור 2 - 9.3: ממשליות והזכות על הגוף

קריאת חובה:

אייל, ח. 2020. "להיות עם חופשי בארצנו: ממשליות מדעית-רפואית בארץ ישראל." *מגמות* נה(2): 7-28.

קריאת רשות:

אגמבן, ג. 2003. "הומו סאקר: הכוח הריבוני והחיים החשופים." (תרגום: נ. אביעד, מ. פולק). ש. לביא (עורך). *טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה* (עמ' 395-434). תל אביב: רמות.

פוקו, מ. 1996. "הזכות להמית והכוח על החיים." בתוך: הרצון לדעת, תולדות המיניות כרך א'(עמ' 91-108). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.

Foucault, M. 1991. Governmentality. In G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Eds.), *The Foucault Effect: Studies in Governmentality* (87-104). Chicago: University of Chicago Press.

Rabinow, P., & Rose, N. 2006. Biopower Today. *BioSocieties*, *1*(2): 195–217.

שיעור 3 23.3: זכויות, כלכלה ומחקר רפואי בבני אדם – מבט גלובלי

קריאת חובה:

Petryna, A. 2007. 'Clinical Trials Offshored: On Private Sector Science and Public Health'. *BioSocieties* 2: 21–40. https://doi.org/10.1017/S1745855207005030.

קריאת רשות:

Martin, E. 2006. The pharmaceutical person.' *BioSocieties* 1(3): 273-287.

שיעור 5-4 30.3-23.3(זום): זכויות, כלכלה ומחקר רפואי בבני אדם – מבט מקומי

קריאת חובה:

מבקר המדינה, דו"ח שנתי 55ב לשנת 2004 ולחשבונות שנת הכספים 2003, מאי 2005.

Eyal, H. 2021. "Out of Compassion or out of Rights? The story about ALS Human Clinical Trial." *Medicine Anthropology Theory* 8(3): 1-23. Link to article

קריאת רשות:

אייל, ח. 2016. "רגולציה של ניסויים רפואיים בחיילים: המקרה של ניסוי הגחלת בצה"ל." י. בלנק, ד. לוי פאור, ר. קרייטנר (עורכים). *מסדירים רגולציה: משפט ומדיניות* (עמ' 347-311). *תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.*

לנדאו, ר. 2007. "אתיקה במחקר: ציוני דרך ומגמות." ר. לנדאו, ג. שפלר (עורכים). *אתיקה במחקר* (עמ' 29-46).

ירושלים: מאגנס האוניברסיטה העברית.

תוכנית התחקירים *עובדה*, "בגידת הרופאים", יוני 2006.

Farmer PE, Nizeye B, Stulac S, Keshavjee S. 2006. Structural violence and clinical medicine. *PLoS Med* 3(10): e449.

Kirsh, N. 2003. Population Genetics in Israel in the 1950s: The Unconscious Internalization of Ideology. *Isis*, 94(4): 631–655.

שיעור 6 13.4 (זום)- אתניות ומדיניות הולדה

קריאת חובה:

אייל, ח. 2009. *דפו פרוורה על מדיניות השימוש בקרה נשות הקהילה האתיופית בישראל*. אשה לאשה מרכז

פמיניסטי חיפה.

קריאת רשות.

טריגר, צ. 2016. "על רגולציה של שירותי פריון". י. בלנק, ד. לוי-פאור, ר. קרייטנר (עורכים). *מסדירים רגולציה: משפט ומדיניות* (עמ' 437-311). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

הירש, ד. 2011. "המדיקליזציה של האימהות: יחסים אתניים וחינוך אימהות מזרחיות לטיפול 'היגייני' בתינוק בתקופת המנדט". מרגלית שילה וגדעון כ"ץ (עורכים). *מגדר בישראל*, שדה-בוקר: מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, אוניברסיטת בן-גוריון.

Farmer PE, Nizeye B, Stulac S, Keshavjee S. 2006. Structural violence and clinical medicine. *PLoS Med 3(10): e449*

שיעור 7 20.4 (זום) הזכות לבריאות – המקרה של הליך הפסקות הריון

<u>קריאת חובה:</u>

אמיר, ד. ושושי, נ. 2008. "פמיניזם והעצמת נשים בישראל: מדיניות ההפלות כמקרה בוחן." מ. אייזנשטדט ג. מונדלק (עורכות), *משפט חברה ותרבות: העצמה במשפט*. (ע"מ 479-415). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

<u>קריאת רשות:</u>

ברונר ז'. 1993. "קולה של אמא או: דיאלקטיקות של תודעה עצמית." *זמנים* 46-47: 4-17.

יפת, קארין כ. 2019. "מזרחיות, מגדר ומשפט: על אזרחות אימהית ואימהות מזרחית בדיני ההפל(י)ה." *עיוני משפט* מא. 689-772.

Andaya, E. and Mishtal, J. 2017. 'The erosion of rights to abortion care in the United States: A call for a renewed anthropological engagement with the politics of abortion.' Medical Anthropology Quarterly 31(1): 40-59.

שיעור 8 27.4 (זום) : טרנסג'נדרים והזכות לבריאות

<u>קריאת חובה:</u>

גרוס, א. 2005. 'התחזות כאדם אחר': חיקוי ומרי מגדרי במשפט של חן אלקובי'. בן-נפתלי וח. נוה (עורכים). *משפטים על אהבה*, תל אביב: אוניברסיטת תל-אביב, 365-413.

<u>קריאת רשות:</u>

מעודד דנון, ל. 2014. "איזה מין גוף? קווי התפר בחייהם של אינטרסקסואלים: המאבק בין הגוף הסובייקטיבי לגוף הביו-חברתי." *תיאוריה וביקורת* 42: 125-150.

גרוס, א. 2016. "טרנסג'נדרים ומשפט הפלילי: בצלה של האשמת ההתחזות." ע. מורגנשטרן, י. לושינסקי, א. הראן ול. מונטיליו (עורכים). *זכויות הקהילה הגאה בישראל: משפט, נטייה מינית וזהות מגדרית* (ע"מ 777-796). *צפרירים נבו*.

שיעור 9-10 4.5 – 11.5 : 'זכות בגוף שלישי'– פונדקאות ותרומת ביציות

קריאת חובה :

סודאי, מ. 2018. "פמיניזם משילותי בישראל : פונדקאות כמקרה מבחן". *מעשי משפט* ט(2) : 62-70.

קריאת רשות :

Teman, E. 2019. "The Power of the Single Story: Surrogacy and Social Media in Israel." *Medical Anthropology* 38(3): 282-294.

המלצות הוועדה הציבורית לבחינת הסדרה חקיקתית של נושא הפריון וההולדה בישראל (דוח מור יוסף)
https://www.health.gov.il/publicationsfiles/bap2012.pdf

חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד) (תיקון מס' 2), התשע"ח-2018.

חוק תרומת ביציות, התש"ע-2010.

שיעור 11 18.5: סוגית טרום עוברים מוקפאים עודפים ביחידות הפריה חוץ גופית

קריאת חובה :

גילבר, ר. ותמיר, ס. 2022. *השמדה, תרומה למחקר או תרומה לצורך הולדה? עמדות מטופלות ומטופלים לגבי עוברים עודפים מטיפולי IVF בישראל*. מכון ון ליר.

שיעור 12 1.6: סל התרופות

קריאת חובה :

קציר, ר. 2010. "טיפול שורש לסל הבריאות : מרחיבים את גבולות הדיון." *מעשי משפט* ג' : 229-256.

קריאת רשות :

גיליון סל שירותי התרופות 2019, *מדיק*

http://medicalmagazines.co.il/issue16/index.html?r=19

שיעור 13 8.6: הזכות לבריאות והעדר מעמד אזרחי

קריאת חובה :

פרסר, ר. 2020. *חיים חשופים נשים חסרות מעמד בחיפה והצפון*. אשה לאשה -מרכז פמיניסטי חיפה.

קריאת רשות:

אגמבן, ג. 2003. "הומו סאקר: הכח הריבוני והחיים החשופים" (תרגום נ. אביעד ומ. פולק). ש. לביא (עורך), *טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה* . תל אביב: רמות אוניברסיטת תל אביב. . עמ' 395 – 434.

דנציג-רוזנברג, ה. לבנקרון, נ. 2015. "אלימות הגירתית." *עיוני משפט לז : 341-387.*

מבקר המדינה. 2018. הטיפול בזרים שאינם בני הרחקה מישראל - דוח מעקב/ 149.

שיעור 14 15.6: סיכום